

Uzasadnienie

Plan ochrony rezerwatu przyrody został opracowany na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 ze zm.), zgodnie z art. 20 ust. 1 i 2 oraz w związku z art. 20 ust. 5 tej ustawy, z dostosowaniem zakresu prac do zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych rezerwatu. Projekt planu sporządzono uwzględniając treść Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. nr 94 poz. 794), w tym uwzględniając zakres planu ochrony rezerwatu przyrody, określony w art. 20 ust. 3 ustawy.

Rezerwat położony jest w województwie pomorskim, powiecie kwidzińskim, w gminie Prabuty. Teren, na którym znajduje się rezerwat jest własnością Skarbu Państwa w zarządzie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Rezerwat „Jezioro Liwieniec” niemal w całości położony jest we wschodniej części Morawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, na zachodnich obrzeżach miasta Prabuty.

Rezerwat „Jezioro Liwieniec” został uznany na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 7 października 1967 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 61, poz. 288). Celem utworzenia rezerwatu było „zachowanie piękna krajobrazu oraz miejsc gnieźdzenia się łabędzia niemego (*Cygnus olor*), mewy śmieszki (*Larus ridibunda*) oraz wielu innych gatunków ptaków”. Obecnie obowiązuje zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 20 kwietnia 2015 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jezioro Liwieniec” (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2015 r. poz. 1512), w którym cel ochrony otrzymał następujące brzmienie: „zachowanie ekosystemu jeziora eutroficznego wraz z charakterystycznymi dla niego biotopami i biocenozami w szczególności populacji i siedlisk gatunków ptaków wodno-błotnych”.

Rezerwat „Jezioro Liwieniec” jest ważnym lęgowiskiem dla ptaków wodno-błotnych. Szeroki pas trzciny stanowi miejsce lęgowe dla ptaków wróblowych takich jak trzcinniak, trzcinniczek, brzęczka czy rokitniczka, a także innych, cennych gatunków ptaków, w tym bąka i błotniaka stawowego. Zbiornik ten, ze względu na wypływanie i zarastanie staje się coraz mniej atrakcyjny dla kaczek, łysek czy perkozów których liczebność spada, a ptaki te wycofują się z terenu rezerwatu.

Florę roślin naczyniowych rezerwatu można uznać za ubogą, co jest wynikiem przede wszystkim niewielkiej różnorodności występujących typów fitocenoz. Pod względem fizjonomicznym jest to typowa flora wodno-bagienna tj. zbiorowiska z klasy *Lemneta minoris*, *Potametea*, *Phragmitetea* i *Alnetea glutinosae*, w tym zbiorowiska takie jak zespół spirodeli wielokorzeniowej (*Spirodeletum polyrhizae*), zespół grążela żółtego i grzybieni białych (*Nupharo-Nymphaeetum albae*), szuwar trzcinowy (*Phragmitetum australis*), szuwar wąskopałkowy (*Typhetum angustifoliae*), szuwar z turzycą ciborową i szalejem jadowitym (*Cicuto-Caricetum pseudocyperi*), zarośla łożowe (*Salicetum pentandro-cinereae*) czy Ols torfowcowy (*Sphagnum squarrosum-Alnetum*). Aczkolwiek na obszarze rezerwatu występują gatunki podlegające ochronie prawnej, rzadkie i cenne. Z zagrożonych roślin naczyniowych, zamieszczanych na czerwonych listach w różnej skali przestrzennej, na terenie rezerwatu występują gatunki takie jak: rogatek krótkoszyjkowy (*Ceratophyllum submersum*), kukułka krwista (*Dactylorhiza incarnata*), groszek błotny (*Lathyrus palustris*) czy nercznica grzebieniasta (*Dryopteris cristata*). Gatunki te uznawane są za narażone składniki flory w skali Pomorza Zachodniego. Trzy pierwsze z wymienionych gatunków należą także do narażonych na Pomorzu Gdańskim, natomiast *Dryopteris cristata* określany jest jako bliski zagrożenia. Groszek błotny i nercznica grzebieniasta należą ponadto do narażonych składników flory Polski.

W zachodniej części rezerwatu występują młode fitocenozy olsu porzeczkowego i olsu torfowcowego z fitocenozami zarośli łożowych w fazie terminalnej stanowiąc jednocześnie jedno z najwybitniejszych walorów tego terenu i miejsca występowania gatunków takich jak *Sphagnum squarrosum* czy *Dryopteris cristata*, a także miejsca gniazdowania łyski i łabędzia niemego.

Na terenie rezerwatu nie zidentyfikowano siedlisk przyrodniczych w rozumieniu Dyrektywy Siedliskowej. W części wodnej rezerwatu, naturalnym siedliskiem przyrodniczym w przeszłości było siedlisko 3140 –

twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łakami ramienic *Charetea*. W związku z długotrwałym procesem odprowadzania ścieków do jeziora siedlisko to uległo dewastacji. Nie wyklucza się, iż niegdyś w niektórych fragmentach jeziora, identyfikowano siedlisko 3150 – starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*. Obecnie ekosystem jeziora nie wykazuje cech żadnego z ww. siedlisk.

Zagrożenia dla przedmiotów ochrony rezerwatu wynikają głównie ze sposobu zagospodarowania zlewni jeziora Liwieniec. Zlewnia całkowita jeziora Liwieniec ma charakter głównie rolniczy z przewagą obszarów o słabej przepuszczalności gruntów, co przyczynia się do tego, iż procesy spływu powierzchniowego przeważają nad infiltracją, co jest niekorzystne dla ekosystemu jeziora. Obszary rolnicze, w tym liczne łąki i pastwiska przeważają w południowej i zachodniej części zlewni. W części wschodniej natomiast, a także na południowy wschód od jeziora występują obszary zabudowane, które dominują w jego zlewni bezpośrednio. Jak wspomniano tego rodzaju zagospodarowanie zlewni nie jest korzystne dla ekosystemu jeziora, które nie wykazuje odporności na degradację i jest silnie podatne na oddziaływanie zlewni.

Rezerwat „Jezioro Liwieniec” położony jest bezpośrednio przy terenach zabudowanych miasta Prabuty. Jednym z najpoważniejszych zagrożeń dla rezerwatu jest eutrofizacja jeziora wynikająca z dopływu ścieków z miasta Prabuty, które miało miejsce do 1994 roku. W roku 1994 wybudowano, a w 2002 zmodernizowano oczyszczalnię ścieków, co w znacznym stopniu ograniczyło zanieczyszczanie jeziora. Niemniej jednak, oczyszczalnia znajdująca się w zlewni jeziora jest nadal punktowym źródłem zanieczyszczeń. Zlokalizowana jest ona w pobliżu wschodniego brzegu jeziora, około 15 metrów ponad jego poziomem, a w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora znajduje się zlewnia ścieków, z której ścieki przepompowywane są do oczyszczalni. Mimo bezawaryjnego funkcjonowania oczyszczalni stan jeziora nie poprawia się i od kilkunastu lat utrzymuje się na podobnym poziomie, co wynika z zanieczyszczenia osadów dennych jeziora spowodowanym długotrwałym odprowadzaniem ścieków do jeziora.

Innym, istotnym istniejącym zagrożeniem dla przedmiotów ochrony rezerwatu jest antropopresja wynikająca z turystyki wodnej oraz kłusownictwa. W obu przypadkach dochodzi do płoszenia ptaków w sezonie lęgowym oraz ptaków koncentrujących się w czasie migracji na obszarze rezerwatu, co skutkuje spadkiem sukcesu lęgowego i ich liczebności. W przypadku kłusownictwa dodatkowym zagrożeniem są sieci rybackie, które stanowią śmiertelną pułapkę dla nurkujących ptaków wodnych, głównie perkozów i grążyc, a także łodzie z silnikami spalinowymi powodujące zanieczyszczenie hałasem. Z kłusownictwem i nielegalnym połowem ryb wiąże się obecność nielegalnych pomostów wykonanych z materiałów odpadowych przez właścicieli przylegających posesji, co również jest szkodliwe dla ekosystemu jeziora.

Zagrożeniem, dla ptaków lęgnących się na terenach otwartych jest ustępowanie ich siedlisk lęgowych w wyniku zarastania przez zarośla wierzbowe i trzcinę wyspy znajdującej się na jeziorze. Na jej odsłoniętej, nieporośniętej roślinnością wyższą części, obserwowano siedzące rybitwy. Niemniej jednak nie podejmowały one lęgu.

Do potencjalnych zagrożeń, pośrednio oddziałujących na ekosystem jeziora, ale mogących stanowić istotny problem należy potencjalne lokowanie w najbliższym otoczeniu rezerwatu coraz bardziej zwartej zabudowy, co powodować mogłoby zakłócenia i zmiany stosunków wodnych oraz zakłócać funkcjonowanie korytarzy ekologicznych. W związku z powyższym potencjalnym zagrożeniem zwiększającym eutrofizację byłoby również lokalizowanie w jego pobliżu zabudowy, w tym nie skanalizowanej, czy wyposażonej w nieszczelne szamba. Od strony północnej i południowej od jeziora Liwieniec mieszczą się użytkowane obecnie tereny rolnicze, mogące w przyszłości podlegać presji inwestycyjnej stanowiąc tym samym zagrożenie dla przedmiotów ochrony rezerwatu. Na zachód od Jeziora znajdują się drzewostany w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kwidzyn. Charakter tych lasów, mimo braku walorów przyrodniczych, stanowi doskonałą osłonę dla ekosystemu rezerwatu pod warunkiem utrzymania obecnego

sposobu użytkowania. W przypadku prowadzenia na tym terenie rębni wielko powierzchniowych może dojść do eutrofizacji jeziora oraz zaburzeń stosunków wodnych panujących w jeziorze.

Potencjalnym zagrożeniem może być również przerwanie ciągłości korytarzy ekologicznych znajdujących się na terenie rezerwatu oraz otuliny. Na terenie tym znajduje się korytarz o znaczeniu lokalnym – korytarz rzeki Liwy oraz ponadregionalnym, korytarz „pojezierno – północny”.

W celu eliminacji lub ograniczenia powyższych zagrożeń określono ustalenia do odpowiednich dokumentów planistycznych gminy oraz wskazania dla użytkowników terenów, które mają wpływ na warunki wodne rezerwatu. Dotyczą one eliminacji zagrożeń wynikających z niewłaściwego sposobu użytkowania zlewni bezpośredniej jeziora zwłaszcza w sąsiedztwie rezerwatu.

Działania w zakresie zmniejszenia wpływu otoczenia na jezioro będą polegały na dostosowaniu gospodarki leśnej, przestrzennej i ściekowej do wymogów ochrony zbiornika i będą prowadzone w otulinie rezerwatu.

Działania ochronne zaplanowane w granicach rezerwatu będą polegały na:

- przywróceniu i zachowaniu siedlisk dla ptaków związanych z otwartymi przestrzeniami;
- ograniczaniu lub wyeliminowaniu kłusownictwa wędkarskiego;
- ograniczaniu antropopresji.

Działanie mające na celu zachowanie miejsc lęgowych ptaków nie zakładających gniazd w szuwarach, np. rybitwy czarnej, rybitwy białoskrzydłej, śmieszki czy mewy małej, będzie polegało na eliminacji krzewów z obszaru pływającej wyspy – miejsca najbardziej dogodnego do lęgów ze względu na pewną izolację od drapieżników.

Zagrożenia wynikające z antropopresji, przede wszystkim kłusownictwa, można ograniczyć poprzez częste kontrole terenu przez RDOŚ w Gdańsku we współpracy z Państwową Strażą Rybacką, Państwową Strażą Łowiecką oraz Policją.

Niezbędne jest również utrzymanie oznaczenia granic rezerwatu oraz tablic informujących o zakazach, które obowiązują na jego terenie.

Do działań przyczyniających się do ograniczania antropopresji należeć będzie między innymi usunięcie nielegalnych pomostów wykonanych z materiałów odpadowych, w tym odpadowych materiałów budowlanych zanieczyszczających teren jeziora (azbest, plastik, opakowania po substancjach chemicznych, gruz, metale), wykorzystywanych do nielegalnego połowu ryb. Pomosty te są ponadto miejscem rozprzestrzeniania się i obcych i synantropijnych gatunków roślin na terenie rezerwatu.

Wszelkie działania ochronne w obrębie rezerwatu, poza eliminacją kłusownictwa i innych przejawów antropopresji, będą ograniczały się wyłącznie do utrzymania siedlisk lęgowych dla ptaków preferujących otwarte przestrzenie. W pozostałej części rezerwatu będą zachodziły procesy wynikające z charakteru tego płytkiego i zeutrofizowanego zbiornika oraz jego zlewni, tj. dalsze wypływanie i ustępowanie roślinności wodnej na rzecz szuwarowej.

Na terenie rezerwatu nie stwierdzono występowania siedlisk przyrodniczych, w związku z powyższym nie planuje się działań związanych z ich monitoringiem. Niemniej jednak monitoring winien objąć kluczowe dla zachowania celu ochrony przyrody rezerwatu ptaki. W celu określenia trendów zmian liczebności ptaków w rezerwacie, wskazanym jest wprowadzenie monitoringu gatunków lęgowych, co pozwoli na określenie ich stanu ochrony. Monitoringiem zatem obejmuje się m.in. następujące ptaki: gęgawy, kaczki, perkozy, łyski, łąbiedzie oraz wybrane gatunki cenne: bąk i błotniak stawowy. Po ewentualnym powstaniu kolonii na wyspie – gatunki tam gniazdujące. Ptaki należy liczyć na terenie całego rezerwatu, a określanie ich liczebności powinno być określane minimum co 5 lat. Liczebność oraz skład awifauny będzie charakteryzował tempo zachodzących w niej zmian. Określone zmienne pozwolą na ocenę stanu poszczególnych lokalnych populacji wybranych

gatunków, a także pozwolą wnioskować o tempie i kierunku zmian siedliskowych w rezerwacie. Ponadto, corocznie należy monitorować udział szczupaka w ogólnej biomasy ryb (np. w oparciu o wyniki połowów przywłoką), który powinien wynosić co najmniej 25-30%. Jeżeli będzie on na niższym poziomie (poniżej 25 %), należy zaprzestać pozyskiwania tego gatunku w jeziorze Liwieniec, do momentu odbudowania się populacji (również w skutek sztucznego zarybiania). Przy odłowie ryb zalecono użycie przywłoki, co umożliwiło mało selektywny połów żywych ryb. Sposób prowadzenia prac ograniczy przy tym maksymalnie ingerencję w środowisko, a roślinność szuwarowa nie zostanie zniszczona.

W związku z powyższym jezioro Liwieniec udostępnia się do rybactwa oraz amatorskiego połowu ryb, z zachowaniem zasad wskazanych w niniejszym zarządzeniu. W przypadku stwierdzenia, w okresie obowiązywania planu ochrony, zagrożeń dla przedmiotów ochrony rezerwatu wynikających z gospodarki rybackiej i amatorskiego połowu ryb należy wyłączyć jezioro z użytkowania rybackiego.

Rezerwatu nie udostępnia się do celów edukacyjnych, turystycznych, sportowych i rekreacyjnych. Ponieważ szlak kajakowy pełniący tę funkcję został wyznaczony jako udostępniony szlak odrębnym zarządzeniem (zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 3 czerwca 2015 r.), zgodnie z zaleceniami Ministra Środowiska wskazanymi w pismach DP-074-40/49808/12/KP z dnia 2.01.2013 r., DP-074-42/1576/12/KP z dnia 04 lutego 2013 r., DP-074-42/10744/12/KP z dnia 13 maja 2013 r., DP-074-40/19354/12/KP z dnia 18 czerwca 2013 r. oraz w piśmie Zastępcy Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska nr DOP-OC.600.256.2012.HS.3 z dnia 24.10.2013 r.

Do celów naukowych rezerwat może być udostępniony wyłącznie na wniosek zainteresowanego, po uzyskaniu zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku.

Nie wskazuje się miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza.

Ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Prabuty oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczą m.in. nieprzekształcania gruntów ornych na grunty przeznaczone pod zabudowę, utrzymanie dotychczasowego użytkowania gruntów znajdujących się w otulinie rezerwatu (głównie użytkowanie rolnicze), nielokalizowania w otulinie obiektów budowlanych, za wyjątkiem obszarów już zabudowanych oraz części działek, w których dopuszcza się zabudowę zagrodową oraz jednorodzinną zabudowę mieszkaniową. Ponadto w całej strefie stokowej wokół niecki jeziora Liwieniec, na terenach nieużytkowanych rolniczo, zaleca się trwałe utrzymanie roślinności zabezpieczającej przed erozją gleby i spływem zanieczyszczeń powierzchniowych. Co więcej z uwagi na ryzyko przedostawania się nieoczyszczonych ścieków bezpośrednio do wód jeziora Liwieniec, zaleca się przeniesienie stacji zlewnej zlokalizowanej przy ulicy Żeromskiego bezpośrednio na teren oczyszczalni ścieków, przy ulicy Warmińskiej, a we wszystkich nowo powstających dokumentach planistycznych należy uwzględnić położenie terenu rezerwatu i jego otuliny w strefie lokalnego i ponadregionalnego „pojeziernego – północnego” korytarza ekologicznego.

Nie stwierdzono potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony rezerwatu i uwarunkowaniach jego ochrony.

Koszty działań ochronnych w obrębie rezerwatu obejmują: prace dotyczące zachowania siedlisk ptaków wodno-błotnych, ustawienie i utrzymanie tablic urzędowych i informacyjnych, oznaczenie szlaku kajakowego oraz monitoring przyrodniczy. Koszty te leżą w gestii RDOŚ w Gdańsku, RZGW w Gdańsku oraz dzierżawcy jeziora. Działania ochronne mogą także zostać wykonane przez inne podmioty, na skutek zawarcia umowy czy porozumienia z zarządcą terenu oraz RDOŚ w Gdańsku.

Projekt zarządzenia został pozytywnie zaopiniowany przez zarządcę terenu, na którym znajduje się rezerwat – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku (pismo z dnia 13 października 2014 r.) oraz przez zarządcę terenu, na którym wyznaczono otulinę – Nadleśnictwo Kwidzyn (pismo Zn. spr.:ZPk-733E-6/2014 z dnia 10 października 2014 r.). Ponadto projekt zarządzenia został zaopiniowany przez aktualnego użytkownika rybackiego jeziora Liwieniec, Gospodarstwo Rybackie Koregonid (pismo z dnia 9 października 2014 r.), w którym m.in. zgłoszono uwagi dotyczące niezbędnego dla zachowania przedmiotów ochrony w rezerwacie, działania polegającego na modernizacji slipu do wodowania łodzi służb wyspecjalizowanych w walce z kłusownictwem, tj. Państwowej Straży Rybackiej, Społecznej Straży Rybackiej czy Policji. Zgłoszone

uwagi, poparte przez Państwową Straż Rybacką z posterunkiem w Malborku oraz Komisariat Policji w Prabutach, uwzględniono w niniejszym zarządzeniu.

Ponadto swoją pozytywną opinię na temat projektu zarządzenia wyraziła Regionalna Rada Ochrony Przyrody w Gdańsku (Uchwała nr 31/2014 z dnia 24 listopada 2014 r.).

Udział społeczeństwa w postępowaniu na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.) został zagwarantowany poprzez ogłoszenie informacji o możliwości zapoznania się z projektem planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jezioro Liwieniec”, wynikami prac na rzecz sporządzenia planu, dokumentacją do planu ochrony oraz o możliwości składania uwag i wniosków do planu. Informacje powyższe zostały zamieszczone w formie obwieszczenia z dnia 25 lutego 2015 r. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku na tablicy ogłoszeń RDOŚ w Gdańsku, na stronie internetowej RDOŚ w Gdańsku, na tablicach ogłoszeń: Urzędu Miasta i Gminy w Prabutach oraz Starostwa Powiatowego w Kwidzynie, a także w formie ogłoszenia w prasie lokalnej (Gazeta Wyborcza z dnia 27 lutego 2015 r.) Na wniesienie uwag i wniosków do planu ochrony rezerwatu wyznaczono okres 21 dni. W okresie tym wpłynęła uwaga i wniosek Przedsiębiorstwa Wodociągów, Kanalizacji i Ciepłownictwa „PEWIK” Sp. z o.o. w Prabutach, pismo z dnia 24 marca 2015 r. Przedsiębiorstwo to wniosło uwagę dotyczącą wykreślenia z treści projektu zarządzenia § 7 ust. 6, który brzmi: „z uwagi na ryzyko przedostawania się nieoczyszczonych ścieków bezpośrednio do wód Jeziora Liwieniec, zaleca się przeniesienie stacji zlewnej zlokalizowanej przy ulicy Żeromskiego bezpośrednio na teren oczyszczalni ścieków, przy ulicy Warmińskiej”. Wniosek ten został uargumentowany tym, iż usytuowanie stacji zlewnej przy ul. Żeromskiego w bezpośrednim sąsiedztwie przepompowni było działaniem przemyślanym technicznie ze szczególnym uwzględnieniem ochrony rezerwatu „Jezioro Liwieniec”. Proces zalewania nieoczyszczonych nieczystości płynnych jest wykonywany w sposób uniemożliwiający jakikolwiek wyciek ścieków na teren rezerwatu. Dostarczone nieczystości są poddawane przed ich przepompowaniem do oczyszczalni przy ul. Warmińskiej, procesowi oczyszczania mechanicznego w celu oddzielenia od ścieków skratek i piasku, czemu służy system urządzeń mechanicznych zamontowanych na terenie przepompowni. Przeniesienie samej stacji zlewnej na teren wyżej położony, do oczyszczalni, jest niecelowe z uwagi na to, że dostarczone tam ścieki muszą trafić do systemu mechanicznego znajdującego się na terenie przepompowni przy ul. Żeromskiego. Przeniesienie urządzeń tego systemu wraz z przepompownią na teren oczyszczalni jest niemożliwy z uwagi na obecny układ kanalizacji sanitarnej. Biorąc to pod uwagę, jak również bardzo duży i zbędny z punktu widzenia ochrony rezerwatu koszt takiego przedsięwzięcia, wniosek o wykreślenie ww. zalecenia uznano za zasadny.

W odpowiedzi na powyższe, RDOŚ w Gdańsku uwzględnił wniosek i zapis dotyczący przeniesienia stacji zlewnej został usunięty z treści projektu zarządzenia. Niemniej jednak, podkreślenia wymaga fakt, iż dostawanie się nieoczyszczonych ścieków bezpośrednio do jeziora jest poważnym, potencjalnym zagrożeniem dla ekosystemu jeziora i zachowania przedmiotów ochrony rezerwatu przyrody.

Poza tym nie wpłynęły inne uwagi i wnioski.

Projekt zarządzenia został zaopiniowany przez Radę Gminy i Miasta Prabuty (Uchwała Nr IX/42/2015 Rady Miejskiej w Prabutach z dnia 1 lipca 2015 r.). Projekt został zaopiniowany negatywnie. W treści uzasadnienia do ww. uchwały znalazła się następująca treść:

W poddanym opiniowaniu projekcie zarządzenia w sprawie planu ochrony rezerwatu przyrody Jez. Liwieniec w § 7 określono „ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Prabuty oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego” polegające na ograniczeniu lokalizacji inwestycji w otulinie rezerwatu.

Propozycja tego rodzaju może być wprowadzona w życie wyłącznie w sytuacji, gdy nie koliduje z ustaleniami gminnych dokumentów planistycznych.

W analizowanym przypadku mamy do czynienia z sytuacją konfliktową w następującym zakresie:

- 1. Dla działek geodezyjnych położonych w obrębie Prabuty-M 0001 o numerach: 2/1, 1/3 i 9 obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Warmińska”, Uchwała RM Nr XII/70/99 z dn. 28.05.1999r. Obowiązujące rodzaje przeznaczenia terenów to tereny: „działalności*

gospodarczej, działalności gospodarczej z mieszkaniami, zabudowy mieszkaniowej z działalnością gospodarczą oraz ulic komunalnych”, podczas gdy propozycja planu ochrony brzmi: „utrzymać dotychczasowy sposób użytkowania gruntów tj. grunty orne, bez możliwości zabudowy (nie dotyczy działek z siedliskami rolniczymi)”,

2. *Dla działek geodezyjnych położonych w obrębie Julianowo 0010 o numerach: 17, 18, 19, 20, 15, 16, 175/1, 175/2, 175/3, 175/4, 176, 177, 178, 180 został sporządzony projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Warmińska - Wylot”, na podstawie Uchwały RM Nr XVI/96/2012 z dn. 28.06.2012 r. Zaawansowanie prac wynosi ok. 90%, projekt podlega ostatniej fazie procedowania.*

Ustalone w tym projekcie rodzaje przeznaczenia terenów to:

- 1) *Dla działek nr 17, 18, 19 i 20: „tereny komunikacji, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem działalności usługowej i produkcyjnej, tereny zieleni”, gdzie:
- zielen bez prawa do zabudowy nakazana jest wzdłuż ul. Żeromskiego w strefie stokowej i zajmuje ok. 50% powierzchni działek wymienionych powyżej,
- granica Morawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu sięga ok. 150m od ul. Żeromskiego,
-a proponowany zasięg otuliny rezerwatu wykracza poza obszar OCHK, podczas gdy propozycja planu ochrony brzmi:
„utrzymać dotychczasowy sposób użytkowania gruntów tj. grunty orne, bez możliwości zabudowy (nie dotyczy działek z siedliskami rolniczymi)”*,
- 2) *Dla działek nr 15, 16, 175/1, 175/2, 175/3, 175/4, 176, 177, 178 i 180: „tereny komunikacji, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem działalności usługowej i produkcyjnej”, podczas gdy propozycja planu ochrony brzmi: „dopuszcza się wyłącznie możliwość realizacji zabudowy zagrodowej, przy czym w obrębie jednego siedliska rolnego istnieje możliwość budowy wyłącznie 2 budynków mieszkalnych”*.
3. *Ponadto wszystkie spośród działek wymienionych powyżej usytuowane są w „strefie zabudowy”, która została wyznaczona w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy i Prabuty”, Uchwała Nr XLI/262/2002 z dn. 17.05.2002, oraz Nr VI/28/2011 z 28.04.2011 r. - bez ograniczeń proponowanych w opiniowanym projekcie zarządzenia.*

Biorąc pod uwagę wykazaną powyżej sprzeczność pomiędzy wskazanymi fragmentami proponowanego zarządzenia w sprawie planu ochrony rezerwatu Jezioro Liwieniec, a gminnymi dokumentami planistycznymi o randze przepisu gminnego zasadnym jest negatywne zaopiniowanie przedłożonego projektu.

W odpowiedzi na powyższe, zgodnie z pkt 1 i 2 uzasadnienia do uchwały w sprawie zaopiniowania projektu planu ochrony rezerwatu „Jezioro Liwieniec”, z treści § 7 projektu zarządzenia, usunięte zostały zapisy dotyczące ustaleń dla ww. działek ewidencyjnych. Natomiast, co do pkt 3, po ponownej analizie zapisów, które znalazły się w projekcie zarządzenia oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Prabuty”, dla działek ewidencyjnych Nr: 21, 22, 23, 24, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69/1, 69/2, 73, 74, 77, 80, 82, 84, 85 (obręb Julianowo 0010) 1/2, 30/1, 30/2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 34 (obręb Raniewo 0022) nie stwierdzono sytuacji konfliktowych. Tereny te, nie są objęte ustaleniami studium. Zatem przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla ww. działek, możliwe będzie zaimplementowanie zapisów znajdujących się w przedmiotowym zarządzeniu, bez sytuacji konfliktowej w postaci niezgodności ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy. Ponadto, tereny te oznaczone są w studium jako objęte ochroną krajobrazu „K” oraz ochroną ekspozycji „E”.

Projekt zarządzenia został zaopiniowany przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska (pismo DZP-WP.6202.8.2015.HS z dnia 7 września 2015 r.). Zgłoszono następujące uwagi:

1. W §7 ust. 4 zarządzenia ujęto ustalenie do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Prabuty oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, odnoszące się do strefy stokowej wokół niecki jeziora Liwieniec. Ustalenie to sformułowane jako: *trwale utrzymanie roślinności zabezpieczającej przed erozją gleby i spływem zanieczyszczeń powierzchniowych*. Wymienione zapisy wymagają doprecyzowania, gdyż w obrocie prawnym nie funkcjonują określenia takie jak: *strefa stokowa lub roślinność zabezpieczająca przed erozją*. Pozostawienie ich w obecnej formie będzie skutkowało uznaniowością w przyjmowaniu ustaleń, której można uniknąć poprzez jednoznaczne (np. poprzez wskazanie działek ewidencji gruntów bądź nachylenia terenu rozumianego jako stok) doprecyzowanie przedmiotowych zapisów. Powyższe argumenty przemawiają również za dookreśleniem co należy rozumieć jako *roślinność zabezpieczającą przed erozją*. Obecnie nie jest jasne, czy autor postuluje wprowadzanie/utrzymywanie zadrzewień o określonej formie i strukturze, czy utrzymanie np. trwałych użytków zielonych.

Przyjęto słuszność uwagi i w treści §7 usunięto ust. 4, natomiast wprowadzono w pkt 1 zapis zalecający w otulinie rezerwatu, na terenach nieużytkowanych rolniczo, utrzymanie trwałych użytków zielonych w celu zabezpieczenia gleby przed erozją i spływem zanieczyszczeń powierzchniowych.

2. W § 8 zarządzenia widnieje zapis informujący o długości okresu zachodzącego pomiędzy ogłoszeniem zarządzenia, a jego wejściem w życie. W świetle uwag przekazywanych do tut. Organu w ramach kontroli aktów prawa miejscowego zapis ten jest zbędny i wymaga usunięcia. Należy bowiem mieć na względzie, że *vacatio legis* w omawianym przypadku wynika z przepisów odrębnych, tj. art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 197 poz. 1172, z późn. zm.). Zgodnie z przywołanym przepisem akty normatywne, zawierające przepisy powszechnie obowiązujące, ogłaszane w dziennikach urzędowych wchodzą w życie po upływie czternastu dni od dnia ich ogłoszenia. Powielanie ww. informacji w treści zarządzenia stanowiłoby zbędne powtórzenie, stojące w sprzeczności z przepisami § 137 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (Dz. U. Nr 100 poz. 908).

Nie uwzględniono uwagi wskazującej na konieczność usunięcia § 8, jako zapisu zbędnego.

Usunięcie zapisu § 8 z projektu zarządzenia, o jego wejściu w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, prowadziłoby do naruszenia reguł ustanowionych rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. Nr 100 poz. 908), stanowiąc zarządzenie ułomnym.

Zgodnie z zapisem § 143 załącznika do rozporządzenia, do aktów prawa miejscowego stosuje się odpowiednio zasady wyrażone w postanowieniach regulujących proces tworzenia tekstu ustawy. I tak:

- 1) § 14 ust. 1 Zasad techniki prawodawczej wskazuje na elementy ustawy takie jak: tytuł, przepisy merytoryczne, przepisy o wejściu ustawy w życie;
- 2) § 38 ust. 1 wskazuje na następującą kolejność zamieszczania przepisów końcowych: przepisy uchylające, przepisy o wejściu ustawy w życie, a w razie potrzeby – przepisy o wygaśnięciu mocy ustawy;
- 3) § 43 stanowi, że w ustawie zamieszcza się przepis określający termin jej wejścia w życie, chyba że termin ten określają odrębne przepisy ustawy wprowadzającej;
- 4) § 45 ust. 1 wskazuje na sposób redagowania zapisów dotyczących wejścia w życie ustawy, w zależności od przewidywanego *vacatio legis*, gdzie pkt 1 brzmi: „1) Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia”.

W tej sytuacji trudno zgodzić się z sugestią, że wskazany do usunięcia zapis § 8 projektu zarządzenia stanowi powtórzenie zasady wyrażonej w treści art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1484), gdyż zarówno art. 4 ustawy, jak i art. 5, zawierają również inne postanowienia wskazujące na możliwość ustalenia w odmienny sposób daty wejścia w życie aktu prawnego. Zasady techniki prawodawczej nakazują wprowadzenie do tekstu każdego aktu

prawnego przepisu o jego wejściu w życie, nie stanowiąc o wyłączeniu tej reguły w przypadku 14-dniowego *vacatio legis*.

- 3. Zagrożenia wymienione w pkt 5, 6 i 7 tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do zarządzenia nie zostały należycie opisane. W przypadku pkt 5 i 6 odnoszą się one do otuliny nie zaś do rezerwatu, ani do jego przedmiotów ochrony. Stan taki skłania do stwierdzenia, że zapisy w obecnej postaci zostały wprowadzone wyłącznie w celu umotywowania ustaleń do studium i planów miejscowych. Należy zatem, bezpośrednio w załączniku nr 1, wskazać na czym polega niekorzystny wpływ intensyfikacji rolnictwa oraz intensyfikacji zabudowy w otulinie rezerwatu na ten rezerwat lub przedmioty jego ochrony – tak jak ma to miejsce w przypadkach pozostałych zagrożeń. Uzupełnienia wymaga również opis zagrożenia potencjalnego określonego jako drapieżnictwo – obecnie nie jest jasne czy dotyczyć ma ono ptaków, ani jakie gatunki mogą je powodować. Ponadto jako sposób przeciwdziałania zagrożeniu wskazano: wylapywanie i eliminację populacji drapieżników – w przypadku określenia takiej potrzeby, jednakże takiej ewentualności nie przewidziano pośród działań ochronnych, o których mowa w załączniku nr 2. Należy rozważyć wprowadzenie działania tego rodzaju, gdyż w przypadku zaistnienia potrzeby ograniczania liczebności drapieżników niezbędne stanie się procedowanie zmiany planu ochrony rezerwatu.*

Przyjęto słuszność uwagi i w punktach 5, 6 oraz 7 tabeli załącznika nr 1 doprecyzowano treść zagrożeń. Ponadto, zgodnie z sugestią, doprecyzowano na czym polega zagrożenie potencjalne w postaci drapieżnictwa. Zagrożenie to, określone dla populacji ptaków jako potencjalnie, występuje ze strony kotów i psów pochodzących z siedzib ludzkich w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu, przebywających na jego terenie bez kontroli. Niemniej jednak w załączniku nr 2, zaplanowano ewentualną eliminację drapieżników z doprecyzowaniem, iż dotyczy to drapieżników innych niż zwierzęta domowe.

- 4. W załączniku nr 2 pośród działań ochronnych ukierunkowanych na ograniczanie antropopresji wymieniono m. in. oznaczenie granic rezerwatu oraz ustawienie tablic informujących o formie ochrony(...). Zasadność ujmowania ww. czynności w planie ochrony budzi wątpliwości ze względu na unormowanie tej kwestii w przepisach art. 115 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.), stanowiących wystarczającą podstawę do oznakowania granic rezerwatu.*

Przyjęto słuszność uwagi i z treści zarządzenia usunięto zapisy dotyczące oznaczania granic rezerwatu.

- 5. W załączniku nr 3, pośród zasad regulujących udostępnienie rezerwatu w celu prowadzenia gospodarki rybackiej lub dokonywania amatorskiego połowu ryb, prowadzenia gospodarki rybackiej lub dokonywania amatorskiego połowu ryb, ujęto zapis zobowiązujący użytkownika rybackiego do konsultacji z RDOŚ w Gdańsku ilości ryb planowanych do odłowienia liczby wydawanych zezwoleń na wędkowanie. Funkcjonalność przywołanych zapisów budzi wątpliwości ze względu na nieobligatoryjny charakter terminu konsultacja - w szczególności nie jest jasne, czy użytkownik rybacki będzie zobowiązany do respektowania zaleceń RDOŚ. W celu zabezpieczenia możliwości wpływu RDOŚ na ww. kwestie sugeruje się skorygowanie zapisu, tak aby wynikało z niego, że użytkownik ustalając ilość odławianych ryb będzie zobowiązany do uwzględnienia stanowiska Organu. Przykładowy proponowany kształt zapisu: (...) wówczas ilość odławianych ryb (lub liczba wydawanych zezwoleń) ustalana będzie przez użytkownika rybackiego jeziora przy uwzględnieniu stanowiska RDOŚ wyrażonego w ramach konsultacji z tym Organem. Ponadto w części tabeli regulującej sposób udostępnienia zaleca się wprowadzenie nagłówka o treści: obszar rezerwatu udostępnia się w celu prowadzenia gospodarki rybackiej/amatorskiego połowu ryb przy zachowaniu poniższych warunków: (...)*

Uwagę uwzględniono i zapisy dotyczące konsultacji ilości odławianych ryb pomiędzy użytkownikiem rybackim, a RDOŚ w Gdańsku, zostały sprecyzowane zgodnie z ww. sugestią.

6. *Zasady prowadzenia amatorskiego połowu ryb ujęte w załączniku nr 3 są nieczytelne. Na wstępie należy jednoznacznie wskazać, czy połów ryb możliwy jest wyłącznie z pokrywy lodowej. Ponadto nie jest jasne w jaki sposób weryfikowany będzie warunek ujęty w pkt a), w którym uzależniono możliwość wydawania zezwoleń na połów amatorski od zachowania limitu połowów przewidzianego na odłowy kontrolno-regulacyjne, skoro połowy te będą dokonywane w tym samym czasie. Należy również zweryfikować poprawność ujętego w pkt c) zapisu o treści: zezwolenia wydawać można w terminie od dnia ustalenia ich ilości w danym roku do 28 lutego każdego roku obowiązywania planu. W obecnej postaci zapis mówi o terminie właściwym do wydawania zezwoleń, nie zaś o możliwym terminie połowu ryb. Ponadto w zarządzeniu zamiennie używa się określeń: połowy, połowy kontrolne i połowy kontrolno-regulacyjne – jeżeli określenia te odnoszą się jednego rodzaju połowów to należy ujednoczyć nazewnictwo.*

Zapisy ujednoczono określając rodzaj połowów jako kontrolno-regulacyjne, doprecyzowano, iż termin amatorskiego połowu ryb określany będzie corocznie od dnia przeprowadzenia odłowów kontrolno-regulacyjnych do dnia 28 lutego każdego roku i możliwe będzie wyłącznie z pokrywy lodowej.

7. *W treści uzasadnienia należy skorygować zapisy:*

- a) *ujęte na str. 9 ac. 4 dotyczące ptaków specjalnej troski, gdyż pojęcie takie nie funkcjonuje w odniesieniu do gatunków ptaków;*

Uwzględniono.

- b) *zamieszczone na str. 9 ac. 5 kwalifikujące roślinność występującą w rezerwacie jako: typową florę wodno-bagienną; zapis ma bardzo ogólny charakter, a biorąc pod uwagę zróżnicowanie ekosystemów wodno-lądowych i występujących w nich zbiorowisk roślinnych nie wnosi niczego do treści uzasadnienia i powinien być zastąpiony przywołaniem np. właściwych jednostek syntaksonomicznych;*

Uwzględniono.

- c) *zamieszczone na str. 11 ac. 3, zgodnie z którymi wybrane drzewostany należą do lasów państwowych, poprzez wskazanie, że omawiane lasy będące własnością Skarbu Państwa znajdują się w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;*

Uwzględniono.

- d) *widniejące na str. 11.ac. 5, których treść jest niezrozumiała;*

Zapisy przeformułowano.

- e) *na str. 12 ac. 3 gdzie jako jeden z organów administracji wymieniono Polski Związek Wędkarski, poprzez jednoznaczne odróżnienie ww. stowarzyszenia od Państwowej Straży Łowieckiej i Rybackiej.*

Uwzględniono.

- f) *ujęte na str. 13 ac. 1, w których mowa o możliwości zarybiania wód jeziora – czynności takich nie ujęto w treści zarządzenia co powoduje, że zapisy są niespójne.*

Przyjęto słuszność uwagi i umożliwiono prowadzenie zarybień, mimo iż w obecnie obowiązującym operacie rybackim dla tego jeziora nie dopuszczono wprowadzania materiału zarybieniowego do jeziora Liwieniec. Niemniej jednak, przyjęto, iż w przypadku gdy populacja któregoś z gatunków ryb występujących w jeziorze ulegnie załamaniu dopuszcza się wprowadzenie tego gatunku w celu odtworzenia jego populacji w zbiorniku. Gatunkiem takim potencjalnie może być szczupak, który stanowi gatunek kluczowy w składzie ichtiofauny jeziora, przyczyniający się do naturalnej regulacji ilości i gatunków występujących w jeziorze.

Projekt zarządzenia został uzgodniony, w trybie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2015 r. poz. 525) z Wojewodą Pomorskim, pismem PN-I.0041.6.2016 z dnia 8 lutego 2016 r.